ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Կ Ի Ն Ե Զ Ի Ո Լ Ո Գ Ի Ա Յ Ի Ա Մ Բ Ի Ո Ն

Բ Ա Կ Ա Լ Ա Վ Ր Ի Ա Տ Ի

Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Կ Ա Ն Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՀԵՌԱԿԱ

ԱՌԱՐԿԱ	*ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ*
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ	*ՄԱՐԶԱԱՌՈՂՋԱՐԱՐԱԿԱՆ*
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	*ԱԴԱՊՏԻՎ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱ*
ԿՈՒՐՍ	*III*

ԵՐԵՎԱՆ

2014

ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԱԶՄԵԼ Է

Ասիտենտ Ա. Ե. Մուրադյանը

ԾՐԱԳԻՐԸ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅԱՆ Է ԱՐԺԱՆԱՑԵԼ ԿԻՆԵԶԻՈԼՈԳԻԱՅԻ ԱՄԲԻՈՆԻ ՆԻՍՏՈՒՄ

ԱՐՁ. N.   2014 թ.

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԻՍՏՈՒՄ

ԱՐՁ. N.

Բ Ա Ց Ա Տ Ր Ա Գ Ի Ր

Մանկաբուժությունը (հուն. «paidos»- երեխա,«iatria» - բուժում) գիտություն է մանկական օրգանիզմի կառուցվածքի, գործունեության, հիվանդությունների առանձնահատկությունների և դրա վրա հիմնված երեխաների առողջության պահպանման և հիվանդությունների բուժման մասին:

Մանկական հիվանդությունների կինեզիոթերապիան ուսումնասիրում է տարբեր տարիքային շրջաններում մանկական օրգանիզմի առանձնահատկությունները, նպատակ է դնում ստեղծել լավագույն պայմաններ երեխայի բազմակողմանի զարգացման համար և վնասակար գործոնների առավելագույն կանխարգելման համար:

Ֆիզիկական վարժությունների ազդեցությունը գլխավոր տեղ է զբաղեցնում այս բաժնում:

Տարբեր հիվանդությունների ժամանակ երեխաների օրգանիզմում տեղի են ունենում կառուցվածքային և ֆունկցիոնալ փոփոխություններ: Կինեզիոթերապիան խթանում և բարելավվում է նշված պրոցեսները, վերականգնում հիվանդությունների ժամանակ առաջացած խանգարումները:

Երեխաների մոտ քիչ հիվանդություններ կան, որոնց ժամանակ բուժական ֆիզկուլտուրան հակացուցված է: Ավելի հաճախ հակացուցումները ժամանակավոր են, պայմանավորված հիվանդության սրացմամբ կամ այլ պատճառներով:

Մանկաբուժություն առարկան **կանխատեսում է** մանկական հիվանդությունների ժամանակ ախտաբանական փոփոխությունների իմացությունը:

Դասընթացները **ենթադրում են** վարժությունների բուժիչ ազդեցության սկզբունքների և դրանց ներգործման մեխանիզմների մասին խորը գիտելիքների ձեռք բերումը և գործնական կիրառումը:

Այս դասընթացը նպաստում է ուսանողների տեսական և գործնական գիտելիքների ձեռք բերմանը, բուժական ֆիզկուլտուրայի կիրառմանը տարբեր օրգան-համակարգերի հիվանդությունների ժամանակ:

Դասընթացը ներառում է դասախոսություններ, գործնական պարապմունքներ և սեմինարներ: Գործնական պարապմունքների ժամանակ ուսանողները կազմում են վարժություններ:

Այնուհետև, կլինիկական պրակտիկայի ընթացքում, ուսանողները աշխատում են հիվանդների հետ հիվանդանոցային պայմաններում և ձեռք են բերում պրակտիկ գիտելիքներ և հմտություններ:

Առարկան դասավանդվում է մարզաառողջարարական ֆակուլտետի ադապտիվ ֆիզկուլտուրա ուսուցանող ուսանողներին 5-րդ կուրսի 9-րդ կիսամյակում, և ավարտվում վերջնական ամփոփիչ քննությամբ: Առարկային տրվում է 3 կրեդիտ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԺԱՄԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ԸՍՏ ԹԵՄԱՆԵՐԻ
ԵՎ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՁԵՎԵՐԻ

Դասախոսություն – 6
Գործնական – 10
Արտալսարանային – 74
Անհատական - 9

N	ԹԵՄԱՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐԸ	Դասախոսություն	Գործնական
1	Ներածություն	2	2
2	Մանկական օրգանիզմի առանձնահատկությունները	2	2
3	Մանկական օրգանիզմի զարգացման շրջանները	2	2
4	Նյարդահոգեկան և շարժողական ունակությունները զարգացումը մինչև 3 տարեկան		2
5	Մանկական տարիքում կիրառվող բուժական ֆկ մեթոդները		2
	Ընդհամենը	***6***	***10***

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԸ (ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ)

Մակարդակ	Գիտելիքներ	Կարողություններ	Հմտություններ
1	2	3	4
Բա կա	Մանկաբուժության բնագավառում մասնագիտական տեսական և գործնական	Պատասխանատվության ստանձնում աշխատանքի և ուսման այն գործընթացների	Մանկաբուժական պրակտիկայում կիրառվող մեթոդիկաներին,

լավ	խորը գիտելիքների ձեռքբերում, որն անհրաժեշտ է հետագա պրակտիկ աշխատանքների իրականացման համար , գիտելիքներ մանկական տարիքում հանդիպող հիվանդությունների և դրանց կինեզիոթերապևտիկ միջոցների մասին, տվյալ մասնագիտական ոլորտում ուսմունքների մասին գիտաճյուղերի և ուղղությունների մասին իրազեկվածության, դրանց համեմատության և գործնական կիրառության համար	կազմակերպման ու կառավարման համար, որոնք կնպաստեն մանկական տարիքում հիվանդությունների կանխարգելմանը և ռեաբիլիտացիային, վերականգնողական նոր մեթոդների մասնագիտացված կիրառում, անհատների և խմբերի հետ բուժական ֆիզկուլտուրայի անցկացման արհեստավարժության զարգացում:	բուժական ֆիզկուլտուրայի ընտրման, և նշանակման սկզբունքների տիրապետում, , որոնք անհրաժեշտ են աշխատանքի կամ մասնագիտական ուսման տվյալ բնագավառում Բուժական ֆիզկուլտուրայի պարապմունքների անցկացման միջոցների Բուժական ֆիզկուլտուրայի համալիրների գործնական տիրապետում, կիրառում և կատարելագործում

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ /2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Մանկաբուժությունը գիտություն է մանկական օրգանիզմի հիվանդությունների տարբերակիչ առանձնահատկությունների, կառուցվածքի մասին և հիմնված է երեխաների առողջության պահպանման և հիվանդությունների բուժման վրա:

Այլ խոսքերով՝ մանկաբուժության հիմնական նպատակը երեխաների առողջության պահպանումն է կամ կորցրած առողջության վերականգնումը, որը թույլ է տալիս երեխային ապրել լիարժեք կյանքով:

2. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՕՐԳԱՆԻԶՄԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ /2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Մանկական օրգանիզմն ունի մարմնակառուցվածքային և ֆիզիոլոգիական մի շարք առանձնահատկություններ, որոնք մանկության ընթացքում ենթարկվում են տվյալ տարիքին համապատասխան փոփոխությունների:

3. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՕՐԳԱՆԻԶՄԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ /2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Երեխան ծնվելուց հետո անցնում է զարգացման տարբեր շրջաններ, որոնցից յուրաքանչյուրի ընթացքում տեղի ունեցող փոփոխությունների իմացությունը թույլ է տալիս ավելի ճշգրիտ ընտրել բուժական ֆիզկուլտուրայի և մերսման մեթոդիկաները:

4.ՆՅԱՐԴԱՀՈԳԵԿԱՆ ԵՎ ՇԱՐԺՈՂԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Երեխայի ճիշտ ֆիզիկական զարգացումը առողջության հիմնական ցուցանիշն է և կախված է մի շարք գործոններից, որոնցից ամենակարևորը ֆիզիկական դաստիարակությունն է: Առողջ երեխան ճիշտ խնամքի և դաստիարակության պայմաններում անցնում է ֆիզիկական և հոգեկան զարգացման որոշակի փուլեր:

5.ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔՈՒՄ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՖԿ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ
/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Մանկական տարիքում կիրառվող բուժական ֆիզկուլտուրայի հիմնական միջոցներն են՝ ֆիզիկական վարժությունները, կիրառական բնույթի ֆիզիկական վարժությունները, սպորտային ֆիզիկական վարժությունները, շարժուն խաղերը, մերսումը:

6. ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՖԻԶԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՏԱՐԲԵՐ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ /2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Երեխային նշանակվող բուժական ֆիզկուլտուրայի արդյունավետության պայմաններից մեկը ընտրված միջոցների և կիրառման ձևերի համապատասխանումն է տարիքային առանձնահատկություններին:

7. ՌԱԽԻՏ. ԿԼԻՆԻԿԱՆ, ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՖԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ և ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Ռախիտը կրծքային և վաղ մանկական տարիքի երեխաների օրգանիզմի ընդհանուր հիվանդություն է, որն արտահայտվում է նյութափոխանակության, առաջնահերթ՝ ֆոսֆոր-կալցիումային փոխանակության, ոսկրագոյացման և ոսկրերի հանքայնացման խանգարումներով և բերում է բոլոր հիմնական օրգան-համակարգերի ֆունկցիաների խանգարմանը:

8. ՊՈԼԻՈՄԻԵԼԻՏ. ԷԹՈԼՈԳԻԱՆ, ՊԱԹՈԳԵՆԵԶԸ, ԿԼԻՆԻԿԱՆ, ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՖԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ
/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Պոլիոմիելիտը սուր վիրուսային ինֆեկցիա է, որն ախտահարում է կենտրոնական նյարդային համակարգը (ողնուղեղի գորշ նյութը): Բնորոշվում է թույլ, հիմնականում

ստորին վերջույթներում առաջացող կաթվածներով, մկանների առեֆլեքսիայով և ատրոֆիայով:

9. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԱԹՎԱԾ

/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Մանկական ուղեղային կաթվածը բազմապատճառային հիվանդություն է, որն առաջանում է ներարգանդային շրջանում, ծննդաբերության ընթացում կամ վաղ նորածնային շրջանում գլխուղեղի վնասման հետևանքով: Սովորաբար արտահայտվում է վաղ մանկական տարիքում:

10. ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՊԱՐԵԶ

/2ժ դաս., 2ժ. գործն/

Ծայրամասային մանկաբարձական պարալիչի պատճառը ծննդաբերության ժամանակ երեխայի ուսային հանգույցի վնասումն է, որի հետևանքով երեխան չի կարողանում բարձրացնել, զատել, ծալել և պտտել ձեռքը:

ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՄՈԴՈՒԼՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ`

Կգիտենան՝

- Մանկաբուժություն առարկան, խնդիրները, նպատակները
- Առարկայի դերը բժշկական գիտելիքների շարքում և պրակտիկայում
- Բուժական ֆիզկուլտուրայի խնդիրները և մեթոդները տարբեր մանկական հիվանդությունների ժամանակ
- Մանկական հասակում կիրառվող բուժական մարմնամարզության տեսակները
- Կունենան գիտելիքներ մանկական հիվանդությունների էթիոլոգիայի, պաթոգենեզի, կլինիկական արտահայտումների և բուժման ձևերի մասին
- Կունենան գիտելիքներ մանկական հիվանդությունների էթիոլոգիայի, պաթոգենեզի, կլինիկական արտահայտումների և բուժման ձևերի մասին

Կկարողանան՝

- Կիրառել ստացած գիտելիքները կլինիկական պրակտիկայում
- Տարբեր մանկական հիվանդությունների ժամանակ ընտրել բուժական ֆիզկուլտուրայի մեթոդիկան
- Ավարտելուց հետո աշխատել որպես մանկական բուժական ֆիզկուլտուրայի մեթոդիստ

Կտիրապետեն՝

- Մանկաբուժական պրակտիկայում կիրառվող մեթոդիկաներին
- Բուժական ֆիզկուլտուրայի ընտրման և նշանակման սկզբունքներին
- Բուժական ֆիզկուլտուրայի պարապմունքների անցկացման միջոցներին
- Բուժական ֆիզկուլտուրայի ձևերին

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ, ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

- Մանկական օրգանիզմի զարգացման շրջանները
- Նյարդահոգեկան և շարժողական ունակությունները զարգացումը մինչև 3 տարեկան
- Մանկական տարիքում կիրառվող բուժական ֆկ մեթոդները
- Մանկական ուղեղային կաթված
- Մանկաբարձական պարեզ
- Պոլիոմիելիտ. պքում բուժական ֆիզկուլտուրայի համալիրների կիրառումը
- Ռախիտ
- Հիպոտրոֆիաներ. տեսակները
- Ճարպակալումը մանկական տարիքում, բուժական ֆիզկուլտուրան որպես կանխարգելիչ և բուժիչ միջոց
- Մանկական տարբեր հիվանդությունների դեպքում բուժական ֆիզկուլտուրայի համալիրների կիրառումը

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԱՇԱՐ

1. Մանկաբուժություն հասկացությունը: Մանկաբուժությունը որպես բժշկության ճյուղ
2. Մանկական օրգանիզմի առանձնահատկությունները
3. Մանկական օրգանիզմի զարգացման շրջանները
4. Նյարդահոգեկան և շարժողական ունակությունների զարգացումը 1 ամսեկանից մինչև 3 տարեկան հասակը
5. Մանկական տարիքում կիրառվող բուժական ֆիզկուլտուրայի մեթոդները
6. Տարբեր տարիքային շրջաններում բուժական ֆիզկուլտուրայի մեթոդիկայի առանձնահատկությունները
7. Կինեզիոթերապիայի միջոցները մանկաբուժությունում
8. Երեխաների ներարգանդային և նորածնային շրջանների բնութագիրը
9. Կրծքային և կաթնատամային շրջանների բնութագիրը
10. Պատանեկան հասակ
11. Երեխաների սեռական հասունացման շրջան

12. Ռախիտ հասկացությունը, բնութագիրը, բուժական ֆիզկուլտուրայի խնդիրները և միջոցները ռախիտի ժամանակ
13. Պոլիոմիելիտ, կլինիկական ձևերը, բուժական ֆիզկուլտուրայի մեթոդիկան
14. Մանկական ուղեղային կաթված, կլինիկական ձևերը, բուժական ֆիզկուլտուրան, խնդիրները և միջոցները
15. Մանկաբարձական պարեզ, բուժական ֆիզկուլտուրայի խնդիրները և մեթոդիկան

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՎԱՐՏԻՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ

- Գնահատման ձևը՝ 2 միջանկյալ քննություն, 1 ավարտական քննություն
- Գնահատման ընթաքցակարգերը՝ ընթացիկ միջանկյալ քննությունների արդյունքների միջինացում
- Գնահատման գործիքներ՝յուրաքանչյուր քննություն համար՝ ըստ 100 միավոր սանդղակի և գիտելիքների, ակտիվության, ինքնուրույն աշխատանքների կատարման մակարդակ, հաճախումների բաղադրիչներ

ՈՒՍՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՆՅՈՒԹԵՐ ԵՎ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐ ՍԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

- Ուսումնական նյութեր
- Ստուգողական տեստեր
- տեսաձայնագրություններ
- Գործնական պարապմունքների համար անհրաժեշտ նյութեր տեսողականացման միջոցներ
- ուսուցանվող բուժական ֆիզկուլտուրայի համալիրների կիրառումը կլինիկական բազաներում համապատասխան սարքավորումներով

ԲԱՇԽԻՉ ՆՅՈՒԹԵՐ

- Դասագրքեր, մեթոդական ձեռնարկներ, ամսագրեր
- Ուսումնական նյութեր և ուղղորդիչ տեքստեր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԵՎ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Հիմնական

1. L.Մ. Պողոսյան «Մանկական հիվանդությունների պրոպեդևտիկա», Երևան, 1997թ

2. Ä.À. Âèíîêóðîâ “×àñòíûå ìåòîäû ëå÷åáíîé ôèçè÷åñêîé êóëüòóðû”1970г
3. Â.Ê. Äîáðîâîëüñêèé “Ó÷åáíèê èíñòðóêòîðà ïî ëå÷åáíîé ôèçêóëüòóðå”, Ìîñêâà 1974г
4. Â.Ñ. Ïðèõîäêî “Ëå÷åáíàÿ ôèçè÷åñêàÿ ôèçêóëüòóðà â êëèíèêå äåòñêèõ áîëåçíåé” Êèåâ: Çäîðîâüÿ, 1981г
5. Í.Ã. Ñîêîëîâ “Ïðàêòè÷åñêîå ðóêîâîäñòâî ïî äåòñêîé ëå÷åáíîé ôèçêóëüòóðå”, Ðîñòîâ-íà-Äîíó, 2007г
6. Î.Ô. Òàðàñîâ, Ì.È. Ôîíàðåâ “Ðåàáèëèòàöèÿ ïðè äåòñêèõ áîëåçíÿõ” Ë.: Ìåäèöèíà, 1980г
7. Бадалян Л.О. Невропатология: Учебник для студентов дефектологических факультетов высших педагогических учебных заведений – М., 2003 – 368 с.
8. Физическая реабилитация детей с нарушениями функции опорно-двигательного аппарата / Под ред. Н.А. Гросс (Абрамова Т.Ф., Никитина Т.М., Кочеткова Н.И., Гончарова Г.А., Горбунова Е.А., Кряжев В.Д., Левин А. .С., Николаева В.В, Суровягина Л.В., Усакова Н.А., Шарова Т.Л.) – М.: Советский спорт, 2000 – 224с.
9. Шабалов Н.П. (под ред.) Неонатология. С-П., М., 2004 г., 1, 2 том
10. Шабалов Н.П. «Детские болезни» 5-е издание: С-Пб., 2002 г.

Օժանդակ

1. Баранов А.А., Шиляев Р.Р., Чемоданов В.В. и др. Болезни детей раннего возраста // М.-Иваново, 1996.
2. Геппе Н.А. с сотр. Неотложная терапия бронхиальной астмы у детей. Методическое пособие. М., 1999
3. Гросс Н.А. с соавт, 2000, с.105-112
4. Журнал невропатологии и психиатрии, 2, 2001. – №2. – С. 50 – 56
5. Крыжановский Г.Н. Общая патофизиология нервной системы. Руководство. - М.: Медицина, 1997. - 352с.
6. Н.Г Соколов “Практическое руководство по детской лечебной физкультуре” 2007г. стр. 97-105
7. Сепиашвили Р.И. (под ред.). Руководство по лечению и профилактике бронхиальной астмы у детей. М., 2003 – группа «Глобальная стратегия лечения – инициатива по борьбе с бронхиальной астмой (GINA)»
8. Ì. Ìà÷åê, Ì.È. Øãåôàíîâà “Ëå÷åáíàÿ ôèçè÷åñêàÿ ôèçêóëüòóðà ïðè äåòñêèõ áîëåçíÿõ”, 1964г
9. Цыбулькин Э.К. неотложная педиатрия в алгоритмах. С.-П., 1998

Տեղեկատվական

1. Каганов С.Ю. Бронхиальная астма у детей. М., 1999

2. Лекции по актуальным проблемам педиатрии под редакцией профессора В.Ф. Демина и профессора С.О. Ключникова. РГМУ. Москва, 2000 г.
3. Лекции по педиатрии. Гастроэнтерология. Под ред. В.Ф. Демина, С.О. Ключникова, Л.Н. Цветковой, Ю.Г. Мухиной. Том 3. Москва, 2003
4. Лекции по педиатрии. Кардиология. Том 4 (М., 2004 г.) под ред. проф. В.Ф. Демина, проф. С.О. Ключникова, проф. Г.А. Самсыгиной и проф. М.Ю. Щербаковой.
5. Лекции по педиатрии. Патология новорожденных и детей раннего возраста. Том 1 (М., 2001 г.), том 2 (М., 2002 г.) под редакцией профессора В.Ф. Демина, профессора С.О. Ключникова и профессора Г.А. Самсыгиной.
6. Н.Н. Володин (под ред.). Классификация перинатальных поражений нервной системы у новорожденных. Методические рекомендации. Москва. 2002
7. Н.Н. Володин (под ред.). Принципы ведения новорожденных с респираторным дистресс-синдромом (РЖС). Методические рекомендации. Москва, 2002.
8. Н.П. Шабалов, Ю.В. Цвелев. Основы перинатологии. Учебное пособие. Москва, 2002
9. Новиков П.В. Рахит и рахитоподобные заболевания у детей: профилактика, превентивная терапия. Лекции для врачей. М., 1998
10. Орехов К.Р. (под ред.). Внутриутробные инфекции и патология новорожденных. Медпрактика – М., 2002